

Publié par
l'Association pour
l'Étude et la Diffusion
de la Culture Yiddish
et la Bibliothèque
Medem

דער יידישער טעם-טעם

אַ פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

אַ פּובליקאַציע פֿון דער
געזעלשאַפֿט פֿאַרן
ייִדיש-לימוד און פֿון דער
מעדעם-ביבליאָטעק

טבֿת תשס"א/יאָנואַר 2001

יאָר 6, נומער 2 (27)

נסים-ונפלאות¹

וואָס טוט אַ ייִדישע צייטשריפֿט ווען זי וויל זיך
פֿונאַנדערשיידן² פֿון אַלע אַנדערע ? זי גיט אַרויס אַ נומער
אויף ניטל³ ! און אויב זי וויל זיין נאָך מער אַריגינעל גיט זי
אַרויס דעם „ניטל-נומער“ אין יאָנואַר !
די רייד וועט דאָ זיין וועגן נסים-ונפלאות, אי פֿון סאַנטאַ-
קלאָוס (סאַנקט-ניקאָלאָוס), ווי עס פֿאַסט זיך צו דעם ניטל-
נומער, אי פֿון אליהו הנביא⁴, ווי עס פֿאַסט זיך פֿאַר אַ
לייטיש⁵ ייִדיש בלעטל⁶.

1. NISIM VENIFLOES miracles et prodiges/miracles and wonders 2. se distinguer/
distinguish itself 3. Noël/Christmas 4. ELYOHU/ELYE HANOVI le prophète Elie/
Elijah the prophet 5. respectable 6. journal/newspaper.

סאַנקט-ניקאָלאָוס גייט איבערן ים

1

א מאָל האָט געלעבט אין קליין-
אַזיע אַ גרויסער „צדיק“¹² וואָס
האַט געהייסן ניקאָלאָוס. זיינע נסים-
ונפלאות זיינען געווען באַקאַנט
אומעטום. כאָטש¹³ ער איז געווען אַ זון
פֿון אַ רייכער משפּחה, האָט ער תמיד¹⁴
געהאַלפֿן די אַרעמע. נאָר ער האָט
געוואָלט אַז קיינער זאָל אים ניט
דערקענען ביים טאָן זיינע מיצוות¹⁵.
דערפֿאַר פֿלעגט ער זיך פֿאַרשטעלן און
אַרומגיין בלויז ביי נאַכט.

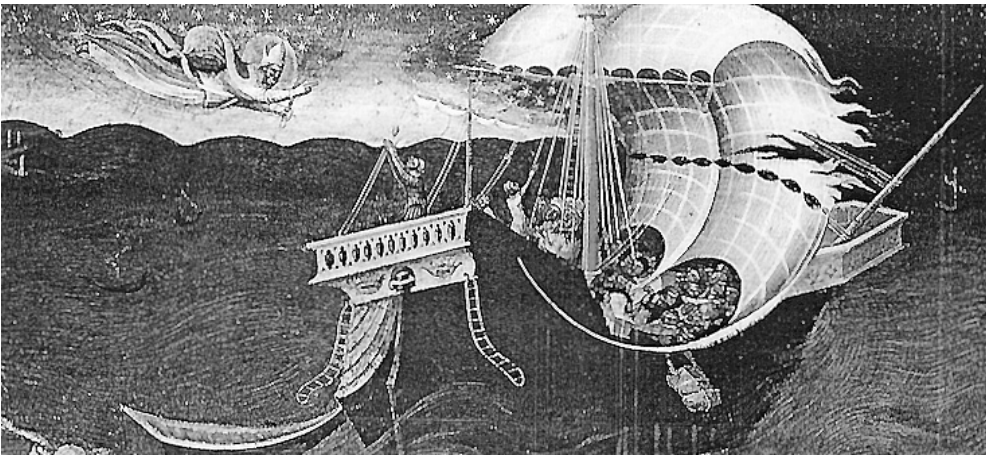
ה ערנדיק אַז צוויי פֿאַריתומטע¹⁶
שוועסטער קענען ניט חתונה
האַבן ווייל זיי האָבן ניט קיין נדן¹⁷, איז
ניקאָלאָוס אַ מאָל ביי נאַכט אַריין
שטילערהייט צו זיי אין שטוב, איבערגעלאָזט אַ זעקעלע פֿול מיט געלט
און איז אַוועק, פֿאַרהילט אין אַ

מאַרישאַ ראָמאַנאַ,
אַ ייִדיש-לערערקע
אין אוניווערסיטעט
פֿון באַרי אין
איטאַליע, האָט
אונדז צוגעשיקט
איר אייגענע
באַאַרבעטונג פֿון
דער לעגענדע פֿון
סאַנקט-ניקאָלאָוס.

ווען איך בין געווען אַ תלמידה פֿונעם פֿאַריזער ייִדיש-זומערקורס אין 1997
האַב איך זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט דער מיטאַלאָגישער פֿיגור פֿון אליהו
הנביא אין ייִדישן פֿאַלקלאָר און קינדער-ליטעראַטור. איך וווּין אין באַרי, אַ
שטאָט אין דרום-איטאַליע וואָס איר הייליקער באַשיצער² איז סאַנקט-
ניקאָלאָוס, זייער אַ וויכטיקער הייליקער אין דער קריסטלעכער רעליגיע.
פֿון אַט דעם הייליקן שטאַמט דער מאָדערנער קאַנסומיטישער מיטאַס³ פֿון
„סאַנטאַ-קלאָוס“. זינט 500 יאָר קומט פֿאַר אין באַרי פֿונעם 7טן ביזן 9טן מיי
אַ גרויסער פֿעסטיוואַל לכבוד⁴ סאַנקט-ניקאָלאָוס, וווּ עס ווערן פֿאַרגעלייענט
און אויפֿגעפֿירט⁵ די נסים-ונפלאות⁶ וואָס ער האָט, לויט דער טראַדיציע,
געטאָן. און אַט האָט זיך אויפֿגעשטעלט אַ בריק פֿאַר מיינע אויגן וואָס
פֿאַראייניקט דעם גויישן הייליקן מיט דעם ייִדישן נביא. הערנדיק די מעשיות
האַב איך באַמערקט אַז אליהו און ניקאָלאָוס באַנעמען זיך אויפֿן זעלביקן
אופֿן⁷ און זיינען אין גאַנצן ענלעכע פֿיגורן : ביידע טוען גוטס נאָר
שטילערהייט, ביידע פֿאַרשטעלן זיך⁸ (אַפֿט מאָל פֿאַר אַ פּויער אָדער אַ
וואַנדערער) און ביידע האָבן באַזונדערש ליב קינדער און אַרעמע-לעבט. די
ענלעכקייטן האָבן אפֿשר אַ גרונד⁹ : ביידע מיטישע פֿיגורן זיינען טאַקע זייער
פֿאַפּולער געווען אין דער זעלביקער געגנט אַרום דעם שוואַרצן ים און דער
זעלביקער צייט אַרום פֿערצנטן יאָרהונדערט. די ניקאָלאָוס-לעגענדעס זיינען
שפּעטער געקומען צו אונדזערע ברעגן איבערן אַדריאַטישן ים מיט די ים-
לייט¹⁰ און די סוחרים¹¹, אפֿשר אויך יידן, וואָס פֿלעגן פֿאַראייניקן פֿעלקער
און קולטורן.

[2 סוף זייט 2]

1. DOREM sud/southern 2. saint patron/patron saint 3. mythe/myth 4. LEKOVED en l'honneur de/in honor of 5. mis en scène/enacted
6. NISIM VENIFLOES miracles et prodiges/miracles and wonders 7. OYFN manière, façon/way, manner 8. se déguisent/dress up as
9. fondement/basis 10. YAM-... marins/seamen 11. SOKHRIM marchands/merchants 12. TSADIK un juste/saintly, righteous man 13. bien
que/although 14. TOMID toujours/always 15. MITSVES bonnes actions/good deeds 16. FARYOSEMTE orphelines/orphaned ; du mot/from
the word יתום YOSEM orphan/in orphan 17. NADN dot/dowry

פעלערינע¹⁸. מיינענדיק אז דאָס איז אַ גנב¹⁹, האָבן די שכנים²⁰ גענומען שרייען: „גוואָלד! כאַפט דעם גנב!“ די דערשראָקענע יתומות²¹ זיינען אַרויס פֿון אַלקערל²² און, זעענדיק דאָס זעקעלע געלט, האָבן זיי אויסגעשרייען: „ניט קיין גנב איז געקומען אין שטוב אַריין, נאָר אַ מלאַך!“²³

א יין מאָל האָט דאָס גאַנצע לאַנד געליטן פֿון אַ גרויסער נוֹיט. די

מענטשן האָבן ניט געהאַט וואָס צו עסן און די קראַמען זיינען געווען ליידיק. איין קרעטשמער²⁴ האָט אָבער געהאַט אַלערליי מאַכלים²⁵, אַפֿילו פֿלייש... נאָר דאָס איז געווען מענטשנפֿלייש! דער פֿאַסקודנער²⁶ קרעטשמער האָט טאַקע דערהרגעט²⁷ און צעגלידערט²⁸ דריי קליינע קינדערלעך און איינגעלייגט די שטיקלעך אין אַ פֿאַס זאַלצוואַסער. פֿאַרשטעלט פֿאַר אַ וועגסמאַן²⁹ איז ניקאַלאָס אַריין אין קרעטשמע און באַשטעלט געפֿעקלט³⁰ פֿלייש. קוים איז דער קרעטשמער צוריקגעגאַנגען אין קיך, ווי די קינדער ווערן ווידער לעבעדיק, קריכן אַרויס פֿונעם פֿאַס און לויפֿן זינגענדיק אַנטקעגן זייער באַפֿרייער.

2

נ אַך אַ מעשה דערציילט אַז אין אַ פֿינצטערן אָונט נאָך אַ שטורעם איז אַ פֿויער איינגעזונקען מיט זיין וואָגן אין מיטן בלאַטיקן וועג. מיט און דערשראָקן האָט ער גערופֿן צו הילף גאָט און אַלע הייליקע אין הימל. סאַנקט־קאַסיאַן הערט זיין קרעכצן און ווייזט זיך פֿאַר אים אין אַ מלבוש³¹ ווייס ווי שניי.

„העלפֿט מיר! איך בעט אייך!“ שרייט דער פֿויער.

אַבער קאַסיאַן ענטפֿערט: „איך קען דיר ניט העלפֿן, פֿויער. איך טאָר ניט באַפֿלעקן דעם ווייסן מלבוש וואָס גאָט האָט מיר געגעבן.“ און מיט אַ מאָל איז ער נעלם³² געוואָרן.

דער פֿויער הייבט זיך ווידער אָן צו קלאַגן. פֿלוצים זעט ער אַז עס קומט אַ וועגסמאַן.

ווען ס'איז געוואָרן נאַכט האָבן די מאַטראַסן אַרויסגעפֿירט די הייליקע ביינער און די מצבֿה³⁷, זיי גיך אַנגעלאָדן אויף דער שיף, און שטילערהייט אַוועקגעפֿאַרן. אָבער די טערקישע זעלנער³⁸ האָבן באַמערקט די פֿרעמדע שיף און גענומען זי נאַכיאַגן. די קליינע שיף איז געווען שווער באַלאָדן און האָט ניט געקענט שווימען גיך. די שונאים³⁹ וואָלטן זי באַלד געכאַפט ווען עס וואָלט ניט אויסגעבראַכן אַ שטאַרקער שטורעם. געשטופֿט פֿון די ריזיקע כוואַליעס האָט די שיף גענומען זינקען. עטלעכע מאַטראַסן זיינען שוין אַרויסגעפֿאַלן אין וואַסער און אויך דאָס הייליקע געבייט⁴⁰ האָט שוין געזונקען. אָבער פֿלוצעם הערט דער שטורעם אויף און סאַנקט־ניקאַלאָס קומט צו גיין איבערן ים און ראַטעוועט די מאַטראַסן. ווי אַ סימן⁴¹ לאָזט ער שווימען אַ מירמלנע⁴² קאַלאַנע פֿון זיין קבֿר⁴³. די מאַטראַסן האָבן ווידער גענומען פֿאַרן און די שווימענדיקע קאַלאַנע האָבן זיי געשלעפט מיט אַ שטריק הינטער דער שיף. ווען זיי זיינען אַנגעקומען אין באַרי און האָבן דערציילט וואָס מיט זיי האָט געטראַפֿן האָט דער שטאַטראַט⁴⁴ באַשלאָסן צו בויען אַ פֿראַכטיקע באַזיליקע פֿאַר די הייליקע ביינער, וואָס האָבן אַנגעהויבן שיטן מיט עפעס אַ הייליקן מן⁴⁵ ווי אַ קמיע⁴⁶ פֿאַר די גלייביקע. פֿון דעמאָלט אָן גיבן אַלע אָפֿ אַ גרויסן פֿבֿוד סאַנקט־ניקאַלאָסן און האַלטן אים פֿאַר דעם פֿאַטראָן פֿון באַרי און פֿון די ים־לייט.

„העלפֿט מיר! איך בעט אייך!“ אַן אַ וואָרט נעמט דער וועגסמאַן שטופֿן דעם וואָגן ביז ער שטופֿט אים אַרויס פֿון דער בלאַטע. איידער דער פֿויער קען אים דאַנקען איז דער וועגסמאַן פֿאַרשווונדן געוואָרן.

שפעטער האָט דער האָר פֿון דער וועלט גערופֿן די הייליקע צו זיך. סאַנקט־קאַסיאַן איז געקומען אין זיין ריינעם מלבוש, סאַנקט־ניקאַלאָס אין זיינע פֿאַרבלאַטיקטע קליידער. דער ליבער גאָט לויבט קאַסיאַנען פֿאַר זיין ווייסן מלבוש און פֿרעגט ניקאַלאָסן ווי קומט ער זיך צו באַווייזן פֿאַר אים מיט אַזאַ שמוציק קלייד. לאָזט ניקאַלאָס אַראָפֿ די אויגן און דערציילט שטילערהייט די מעשה מיטן פֿויער. „דו ביסט אַ בעסערער הייליקער ווי קאַסיאַן, זאָגט גאָט, דערפֿאַר וועסטו האָבן אַלע יאָר צוויי טעג אויף דיין נאַמען³³, דעם 6טן דעצעמבער און דעם 8טן מיי, און קאַסיאַן וועט נאָר האָבן איין טאָג אַלע פֿיר יאָר, דעם 29סטן פֿעברואַר.“

ד עם גרעסטן נס האָט ניקאַלאָס געטאַן לאַנגע יאָרן נאָך זיין טויט. דעמאָלט איז דאָס לאַנד באַפֿאַלן געוואָרן פֿון די אומגלייביקע און ניקאַלאָס איז געקומען צו חלום³⁴ צוועלף מאַטראַסן³⁵ פֿון דער שטאַט באַרי. ער האָט זיי געהייסן אַרויסגראַבן זיינע ביינער וואָס ליגן אין דער טערקישער שטאַט מירע און ברענגען זיי קיין באַרי. זיינען די מאַטראַסן אַרויף אויף אַ קליינער זעגלשיף³⁶ און געפֿאַרן ביז טערקיי. נאָך אַ לאַנגער און געפֿערלעכער ריזע זיינען זיי אַנגעקומען אין האַוון פֿון מירע.

18. enveloppé dans une pèlerine/cloaked in a cape 19. GANEF voleur/thief 20. shkHEYnim voisins/neighbors 21. YESOYmes orphelines/orphans fem. 22. alcôve/little room, cubicle 23. MALEKh ange/angel 24. aubergiste/innkeeper 25. MAYKHOLIM plats, mets/cooked dishes 26. abominable 27. DERHARGET assassiné/killed 28. a découpé en morceaux/cut up, dismembered 29. voyageur/traveler 30. marinér/pickled 31. MALBESH vêtement/garment 32. NELM... disparu/vanished 33. fêtes (du nom)/saint's days 34. חלום (עמעצן) צו חלום 35. KHOLEM apparâitre (à qqn) en songe/appear (to someone) in a dream 35. matelots/sailors 36. voilier/sailboat 37. MATSEYVE pierre tombale/tombstone 38. soldats/soldiers 39. SONIM ennemis/enemies; sing. SOYNE 40. ossements/bones, remains 41. SIMEN signe/sign 42. de marbre/marble 43. KEYVER tombeau/tomb 44. conseil municipal/city council 45. MAN manne/manna 46. KAMEYE amulette/amulet.

אליהו הנביא¹

אליהו הנביא שוועבט אום אויף דער וועלט
און בענטשט גוטע קינדער מיט וואָס זיי געפֿעלט.

פֿראַגמענט פֿון אַ קינדערליד פֿון לאה ק. האָפֿמאַן

אליהו הנביא, וואָס איז מיט דער צייט געוואָרן די פֿאָפּולערסטע פֿיגור אינעם ייִדישן פֿאָלקלאָר, איז אין אָנהייב געווען בלויז איינער פֿון די פֿילצאָליקע² נביאים³ פֿון תנ"ך. ער האָט געלעבט אין מלכות ישראל⁵ אין 9טן יאָרהונדערט פֿ"ק⁶. אין תנ"ך רופֿט מען אים אויך „דער תישבֿי“, ווייזט אויס – לויט דעם נאָמען פֿון דער שטאָט אין גלעד⁸, פֿון וואָנען ער האָט געשטאַמט. אַלע זיינע מעשים⁹ ווערן באַשריבן אין עטלעכע קאַפיטלען פֿון מלכים א' און מלכים ב'¹⁰. ער איז פֿאַרגעשטעלט ווי אַ שטרענגער¹¹ נביא וואָס האָט זיין גאַנץ לעבן געקעמפֿט קעגן דעם פֿאַליטעז'זם, און דער עיקר¹² קעגן דעם קולט פֿון בעל¹³, וואָס איז דעמאָלט געווען גאָר פֿאַרשפּרייט צווישן ייִדן. ער איז געוואָרן אַ קעגנער¹⁴ פֿונעם קעניג אַחאַב¹⁵, און נאָך מער פֿון זיין ווייב, דער קעניגין איזבֿעל¹⁶, וואָס האָט געדינט צום בעל. ער האָט זיך אויך אַנטקעגנגעשטעלט דעם קעניגס אומיושר¹⁷ און דערפֿאַר האָט ער געמוזט אַנטלויפֿן און זיך באַהאַלטן אין מידבר¹⁸, וווּ „די ראָבן¹⁹ פֿלעגן אים ברענגען ברויט און פֿלייש אין דער פֿרי, און ברויט און פֿלייש אין אָונט“ (מלכים א' ז', 20⁶). ער האָט געטאַן פֿיל נסים²¹ – צווישן אַנדערע האָט ער אויפֿגעלעבט²² דעם זון פֿון אַן אַלמנה²³ – און האָט געפֿירט אַן אַסקעטיש לעבן, זיך אָנגעטאַן „מיט אַ פֿעלענעם גאַרטל אָנגעגורט אויף זיינע לענדן“ (מלכים ב' א, 24⁸).

טאָ ווי אַזוי איז די תנכֿישע געשטאַלט²⁵ פֿאַרוואַנדלט געוואָרן²⁶ אין דער באַליבטער פֿיגור פֿון די ייִדישע פֿאָלקס־מעשיות, אַן אַלטער ייִד

אַ שטיקל ביבליאָגראַפֿיע

אָ אויב איר ווילט וויסן מער וועגן אליהו הנביא, קענט איר איבערלייענען זיין געשיכטע אין תנ"ך־איבערזעצונג פֿון יהואש¹ (מלכים א' פרק ט"ז – י"ט און כ"א און מלכים ב' פרק א און ב).

אָ זיין ראָלע אינעם ייִדישן פֿאָלקלאָר איז באַשריבן אין אַ באַנד פֿון דער ביכער־סעריע „פֿון אונדזער אוצר“, וואָס טראָגט דעם טיטל „אליהו הנביא – אַגדות און פֿאָלקס־מעשיות“ (רעדאַקטאָר: אַברהם מענעס, ציקאַ־פֿאַרלאַג, ניו־יאָרק 1955).

1. YEHoyesh : Yeh oyesh Shloyme Blumgarten (1872-1927), écrivain yiddish/Yiddish writer.

אַ בילד פֿון דער הגדה (פֿון 15טן י"ה) וווּ מע זעט ווי אליהו הנביא בלאָזט שופֿר און משיח קומט אָן אויף אַ וויינן פֿערד.

וואָס וואַנדערט אַרום אָנגעטאַן ווי אַ בעטלער אָדער אַ פּויער און העלפֿט אַרעמע־לייט ? אפֿשר איז די הויפט סיבה²⁷ דאָס וואָס ער איז ניט געשטאַרבן. לויטן תנ"ך האָט גאָט אים אַרויפֿגעברענגט לעבעדיקער־הייט אויפֿן הימל אין „אַ פֿייערדיקן רייטוואָגן מיט פֿייערדיקע פֿערד“ (מלכים ב' ב, 11²⁸). צו אַנדערע נביאים האָט גאָט גערעדט דורך פֿייער און דורך שטורעם ; אליהו אָבער האָט געהערט גאָטס וואָרט אין „אַ קול פֿון אַ דינער שטילקייט“ (מלכים א' יט, 12²⁹). אין אַ שפּעטערדיקן ספֿר שטייט : „זעט, איך שיק צו אַיך אליהו הנביא, איידער עס קומט דער טאָג פֿון גאָט, דער גרויסער און דער מוראדיקער³⁰. און ער וועט אומקערן³¹ דאָס האַרץ פֿון עלטערן צו קינדער, און דאָס האַרץ פֿון קינדער צו זייערע עלטערן [...]“ (מלאכי ג, 23–24³²).

[סוף זייט 4]

1. ELYOHU HANOVI le prophète Elie/Elijah the prophet 2. nombreux/many 3. NEVIIM prophètes/prophets 4. TANAKH la Bible juive/the Jewish Bible 5. MALKHES YISROEL le royaume d'Israël/the kingdom of Israel 6. 9ème siècle av. J.-C./9th century B.C. 7. TISHBI le Tishbite/the Tishbite 8. GILOD Giléad 9. MAYSIM actes/deeds 10. MELOKHIM ALEF, MELOKHIM BEYS I Rois et II Rois/I Kings and II Kings 11. sévère/harsh 12. DER IKER surtout/above all 13. BAL Baal 14. opposant/opponent 15. AKHOV Achab/Ahab 16. IZEV L Jézebel/Jezebel 17. UMYOYSHER injustice 18. MIDBER désert 19. corbeaux/ravens 20. I Rois 17:6/I Kings 17:6 21. NISIM miracles (sing. NES) 22. ressuscité/brought back to life 23. ALMONE veuve/widow 24. "une ceinture de cuir autour des reins" (II Rois 1:8)/ "with a girdle of leather about his loins" (II Kings 1:8) 25. TANAKHISHE... figure biblique 26. s'est transformé/was transformed 27. SIBE raison/reason 28. "un char de feu et [...] des chevaux de feu" (II Rois 2:11)/ "a chariot of fire and [...] horses of fire" (II Kings 2:11) 29. "un son doux et subtil" (I Rois 19:12)/"a still small voice" (I Kings 19:12) 30. MOYREDIKER terrible/dreadful 31. ramènera/will turn 32. MALOKHI Malachie 3:23,24/Malachi 3:23,24

אין דער גמרא³³ און אין דער יידישער מיסטיק, איז אליהו הנביא שטענדיק פֿאַרבונדן מיט דער גאולה³⁴ – דאָס וועט ער אָנזאָגן דאָס קומען פֿון משיח³⁵. אַזוי אַרום האָבן די עטלעכע אָנווייזן³⁶, צוזאַמען מיט די שפעטערדיקע לעגענדעס, פֿאַרוואַנדלט דעם שטאַלצן נביא אין אַן אייביקן וואַנדערער וואָס גייט אַרום איבער דער וועלט אויסצופֿירן גאָטס שליחות³⁷, ראַטעוועט יידן אין נויט, היילט די קראַנקע, העלפֿט די אַרעמע און באַשטראַפֿט די ריכע און גריקע³⁸.

אין ייִדישער היים דערמאָנט מען אליהו הנביא ביי דריי פֿריילעכע געלעגנהייטן : שבת־צו־נאַכטס³⁹ זינגט מען וועגן אים אַ געזאַנג פֿון האַפֿענונג ; אויף דעם ברית⁴⁰ פֿון אַ ייִנגל שטעלט מען פֿאַר אים אַ ליידיקן שטול, ער זאָל זיך אַוועקזעצן ; און יעדעס יאָר פסח⁴¹ צייט, גיסט מען אָן פֿאַר אים אַ פֿוס⁴² ווייזן און מע לאַזט אָפֿן אַ טיר, ער זאָל קענען אַרײַנקומען. אין דעם סוף פֿון די טעג, ווען ער וועט בלאָזן שופֿר⁴³ כדי אַנצוזאָגן דאָס קומען פֿון משיח, וועט ער אויך פֿאַרענטפֿערן אַלע שאלות⁴⁴. ביז דאָן, ווען עס קומט אויף אַ קשיא⁴⁵ וואָס מע קען נישט דערקלערן זאָגט מען אַז עס איז „תיקו“⁴⁶ („זאָל עס שטיין“) דאָס הייסט, די פֿראַגע בלייבט אָפֿן ביז אליהו הנביא וועט קומען.

33. GEMORE Talmud 34. GEULE Rédemption 35. MESHIEKHN Messie (datif)/Messiah (dative) 36. indications 37. shLIKhes mission 38. avides/greedy 39. shABES... samedi soir/Saturday night 40. BRIS circoncision/circumcision 41. PEYSEKH Pâque/Passover 42. KOS coupe/cup 43. ... SHOYFER sonner le shofar/blow the shofar 44. shAYLES questions 45. KASHE problème/problem 46. TEYKU.

די שטול אויף וועלכער עס זיצט דער סנדק¹ בעת² אַ ברית³ הייסט פּיסא-של-אליהו, אליהו שטול, ווייל אויף יעדן געבורט האַפֿט מען אַז דאָס ניי געבוירענע קינד איז שוין משיח⁵, און דער סנדק – אליהו הנביא.

1. SANDEK "parrain"/"godfather" 2. BEYS pendant/during 3. BRIS circoncision/circumcision 4. KISE shel ELYOHU 5. MESHIEKH Messie/Messiah.

אליהו הנביא¹

פֿון איציק מאַנגער (1901 - 1969)

אליהו הנביא איז אויך געוואָרן זייער אַ פּאָפּולערע געשטאַלט אין דער מוזולמענישער און קריסטלעכער וועלט. אויף דעם בילד דאָ אויבן, וואָס איז אַ פּראַגמענט פֿון אַן איקאָנע פֿון אָנהייב 19טן ייִנה, זעט מען פֿאַרשיידענע סצענעס פֿון זײַן לעבן.

דער אַלטער אליהו הנביא גייט ווי אַ בעטלער פֿאַרשטעלט², מיטן פֿידל אונטערן אָרעם זינט יאָרן איבער דער וועלט.

פֿון דאָרפֿישע³ ייִדישע היימען שפּילט ער אַרויס די שרעק⁴, פֿאַר גויישע בייעזע וואַנסיעס⁵, פֿאַר גויישע שאַרפֿע העק⁶.

און דעם שענסטן פֿלע-מיידל⁷ טוט ער אַ פֿינגערל⁸ אָן, און דעם בעסטן חדר-יינגל⁹ שענקט ער אַ קיכל מיט מאָן¹⁰.

און שפּילט ער אַ מאָל אין אַ שטעטל, וווּ ס'טומלט און זידט¹¹ אַ יריד¹², ווערט די זון – אַ גאַלדן רענדל¹³ אין דער האַנט פֿון אַ יעדן ייד.

נאָר דעם שענסטן ניגון¹⁴ שפּילט ער פֿאַר דעם סאַמע אַרעמסטן הויז, ער שפּילט פֿון הינטער די וואַלקנס די סעפטעמבער-לִבְנָה¹⁵ אַרויס.

דער שינדלדאָך¹⁶ ווערט פֿון זילבער און די קינדער שמייכלען אין בעט, זיי זעען פֿאַרכישופֿטע¹⁷ לענדער און ווייטע פֿאַרחלומטע¹⁸ שטעט.

און דער טאַטע האַנדלט און וואַנדלט¹⁹ און ברענגט אַהיים פֿון דער וועלט אַן אמתן²⁰ גרויסן מאַיאַנטיק²¹, באַרליאַנטן²², צירונג און געלט.

פֿאַר דער מאַמען אַ בראַש, אַן אַנטיקל²³ וואָס פּאַסט צו איר סאַמעטן²⁴ קלייד, פֿאַר די קינדער פֿיגן און מאַנדלען, אַט פּונקט ווי אין חומש²⁵ שטייט.

און דער פּראַסטער מיטוואַך²⁶ ווערט יום־טובֿ²⁷ מיט חלה²⁸, מיט וויין און מיט פּיש, מיט ראַסלפֿלייש²⁹, בולבעס און צימעס³⁰, אַז ס'ברעכט זיך אַזש³¹ דער טיש.

אויף דער שוועל³² שטייט אליהו הנביא, אַ קלעזמער³³ פֿון נעכטיקע³⁴ טעג, ער נעמט די לִבְנָה אין טאַרבע³⁵ און לאַזט זיך ווייטער אין וועג--

1. ELYE HANOVI le prophète Elie/Elijah the prophet 2. déguisé en mendiant/dressed as a beggar 3. villageois/country or village (house) 4. peur/fear 5. moustaches/whiskers “וואַנצעס” 6. hache/axe sing. האַק 7. KALE... fille à marier/marriageable girl 8. anneau/ring 9. KHEYDER... écolier/schoolboy 10. gâteau aux graines de pavot/poppy seed cake 11. s’agit/seethes 12. YARID foire/fair 13. pièce d’or/gold coin 14. NIGN mélodie/melody 15. LEVONE lune/moon 16. toit en bardeau/roof of wooden shingles 17. FARKISHEFTE ensorcelés/enchanted 18. FARKHOLEMTE rêveurs/dreamy 19. exp. fait des affaires/wheels and deals 20. EMESN vrai (accusatif)/real (accusative) 21. une fortune/a fortune 22. diamants/diamonds 23. une merveille/a wondrous object 24. de velours/velvet 25. khUMesh Pentateuque/Pentateuch 26. exp. jour ordinaire/ordinary working day 27. YONTEF jour de fête/a holiday 28. KHALE brioche tressée pour le repas du vendredi soir/breaded loaf for the Sabbath meal 29. bœuf cuit à l’étouffée/pot roast 30. plat à base de carottes sucrées/dish of stewed sweetened carrots 31. à tel point que, même/even, just about 32. seuil/threshold 33. musicien/musician “בלייזער” 34. אַפֿט געשריבן, “בלייזער” 35. besace/sack.

מיין ערשטע נסיעה¹ אין רוסלאַנד

פֿון קלער לע פֿאַל

אין שטראַסבורג

אין דער הויפטשטאָט פֿון עלזאַס האָט מען פֿון 5טן ביז 9טן

נאָוועמבער דורכגעפֿירט אַן אינטערנאַציאָנאַלע ייִדיש־באַגעגעניש¹. דאָס האָט אַרגאַניזירט דער נײַער אײראָפּעיִשער צענטער פֿאַר ייִדישע קולטור² (דער נאַמען ווײַזט אָן אַז דער צענטער וועט אַרײַננעמען נײַט נאָר מײזרח־ייִדיש³, נאָר אויך מערבֿ־ייִדיש⁴).

די 5־טע טעגיקע פּראָגראַם איז געווען זײער אָן אַרומנעמיקע⁵, מיט אַ סימפּאָזיום „ייִדיש – די וועגן פֿון דער צוקונפֿט“, קאָנצערטן, טעאַטער־פֿאַרשטעלונגען, און אַנדערע ספּעקטאַקלען. די אונטער־נעמונג איז געווען געשטיצט פֿון דער שטאַט שטראַסבורג און דער

אַ טיפיש היז פֿון אַלט־שטראַסבורג

נאַציאָנאַלער אינסטאַנץ פֿאַר ייִדיש אין ישראל (רשות לייִדיש⁶). אַזאַ באַגעגעניש וועט פֿאַרקומען יעדעס יאָר ביז דער אָפּיציעלער דערעפֿענונג⁷ פֿונעם צענטער, אין יאָר 2003.

1. Sommet du yiddish/Yiddish Summit 2. Centre européen des cultures yiddish 3. MIZREKH- ... le yiddish oriental, parlé en Europe centrale et orientale, le plus répandu aujourd’hui/ Eastern Yiddish, spoken in Central and Eastern Europe, the more widespread today 4. MAYREV-... le yiddish occidental, parlé en Alsace, Allemagne, Suisse, etc., aujourd’hui très affaibli/Western Yiddish, once spoken in Alsace, Germany, Switzerland, etc., today very weakened 5. complet/comprehensive 6. RESHUS LEYIDISH l’autorité pour le yiddish/national authority for Yiddish 7. inauguration.

קלער לע פֿאַל איז אַ יונגע סטודענטקע פֿון פֿאַריז. דעם טעקסט האָט זי אָנגעשריבן אינעם שרייבֿוואַרשטאַט בשעת דעם פֿאַריזער זומערקורס. איצטער גייט זי ווײַטער מיט די ייִדיש־שטודיעס און אַרבעט אויף אַ דאָקטאָראַט וועגן ייִדן אין ווײַסרוסלאַנד.

ערשטער טאָג געענדיקט נישט בעסער ווי ער האָט זיך אָנגעהויבן : עס האָט גענומען פּליוכען¹² און אין געצעלט איז געווען קאַלט און נאַס. אויף צו מאַרגנס¹³ האָב איך שוין געוואָלט צוריקפֿאַרן אַהיים. אָבער די זון האָט געשיינט און איך האָב זיך באַקענט מיט די אַנדערע וואָס זײַנען שוין געווען דאָרט : רוסישע, פֿראַנצײזישע, אַמעריקאַנער... זיי האָבן מיר געוווּזן די שטאַט און דעם אַרום. צוזאַמען האָבן מיר באַזוכט מאַסקווע און באַראַדינאַ, וווּ נאַפֿאַלעאַן האָט באַזיגט¹⁴ די רוסישע אַרמיי. מיר האָבן איבערגעמאַלט דעם מאַנאַסטיר. נאָך צוויי וואָכן, נישט געקוקט אויף¹⁵ די שוועריקייטן פֿונעם לעבן דאָרטן, האָב איך זיך איינגעליבט אין רוסלאַנד : די לאַנדשאַפֿטן, די מענטשן און זײַער שטייגער לעבן¹⁶.

צוריק אין פֿאַריז האָב איך באַשלאָסן זיך צו לערנען רוסיש פּדי דאָס קומענדיקע מאָל זאָל די שפּראַך נישט זײַן קיין פּראַבלעם. ווי וואָלט איך געקענט זיך פֿאַרשטעלן¹⁷ אַזאַ סוף ווען דעם ערשטן טאָג נאָך מיין אַנקומען האָב איך געטראַכט : ברענען זאָל מאַסקווע און גאַנץ רוסלאַנד !

1. NESIE voyage/trip 2. Mojaisk/Mozhaysk 3. tente/tent 4. pope/Orthodox priest 5. criminel/criminal 6. KHOSHEDE louches, suspects/shady, suspicious-looking 7. KHADOSHIM mois/months sing. 11. SOFKL-SOF finale/finally 12. pleuvoir, tomber des cordes/to pour with rain 13. le lendemain/the next day 14. vaincu/defeated 15. malgré/despite 16. mode de vie/way of life 17. imaginer/imagine.

מיט זעקס יאָר צוריק האָב איך געוואָלט פֿאַרן צום ערשטן מאָל אַליין אין אַ פֿרעמד לאַנד. אַ רוסישע געזעלשאַפֿט אין פֿאַריז האָט פֿאַרגעלייגט אַ רײַזע קיין מאַזשאַיסק², נישט ווײַט פֿון מאַסקווע, כּדי צו רעסטאָורירן אַן אַלטן מאַנאַסטיר. בין איך אוועקגעפֿלויגן קיין מאַסקווע, וויסנדיק נאָר אַז איך וועל שלאָפֿן אין אַ געצעלט³ און אַז דער אַרגאַניזאַטאָר, דער מאַזשאַיסקער פּאַפֿ⁴, וועט צוקומען צום אַעראָפּאָרט מיך אָפּנעמען. איידער איך גיי ווײַטער דאָרף איך דערקלערן אַז דעמאַלט האָב איך נישט געקענט קיין איין וואָרט רוסיש.

נאָך שרעקלעכע גרענעץ־פֿאַרמאַליטעטן – אונטערן קוק פֿונעם מיליציאָנער פֿילט מען זיך ווי אַ פֿאַרברעכער⁵ – האָב איך געוואָרט אויפֿן פּאַפֿ אין מיטן פֿון אַ סך חשודע⁶ מענער וואָס האָבן געשרייען „טאַקסי ! טאַקסי !“. נאָך איין שעה האָב איך אָנגעהויבן צו ווערן אומרויך. צום גליק האָט אַ פֿראַנצײזישע פֿרוי אויך געוואָרט אויף אַ פֿריינד. זי האָט געלעבט עטלעכע חדשים⁷ אין מאַסקווע און האָט געקענט רוסיש, האָט זי אָנגעקלונגען דעם פּאַפֿ. מע האָט איר געענטפֿערט אַז דער אויטאָ איז קאַליע געוואָרן⁸ און איך דאָרף קומען מיט דער באַן. זײַנען מיר בייִדע צוגעפֿאַרן צום וואַקזאַל⁹ מיט אַ טאַקסי. נאָך אַ מאַלערישער¹⁰ רײַזע בין איך אָנגעקומען אין מאַזשאַיסק, וווּ מע האָט אויף מיר געוואָרט. מייד, הונגעריק און אַ ביסל דערשראָקן בין איך סוף־כל־סוף¹¹ געקומען צום רעסטאָוריר־לאַגער. צום באַדויערן האָט זיך דער

אין „שול“ אַרײַן!

מיר האָבן באַמערקט² אַז אַ היפשע³ טייל פֿון אונדזערע לייענערס זײַנען סטודענטן – אַדער לערערס – אַדער בײַדע מיט אַ מאָל. ווילן מיר זײ געבן אַ ביסל נײטיקן וואַקאַבולאַר זײ זאָלן קענען רעדן וועגן אַלץ וואָס פאַסירט אין שול.

אין מיטלשול (גימנאַזיע)³¹ ווערט די אַרבעט שווערער. מע האָט געוויינטלעך מער שעהען און מע שטודירט מער לימודים³², מיט אַ באַזונדערן לערער פֿאַר יעדן לימוד. מע לערנט זיך, צווישן אַנדערע, מאַטעמאַטיק (מיט אַלגעברע, געאָמעטריע, טריגאָנאָמעטריע), פֿיזיק מיט אַ ביסל אַסטראָנאָמיע, כעמיע, ביאָלאָגיע, געאָלאָגיע, ווירטשאַפֿט³³, ליטעראַטור, פֿרעמדע שפּראַכן... ס'איז דאָ אַבליגאַטאָרישע קורסן (וואָס מע מוז אויף זײ גײן³⁴) און ברירהדיקע³⁵. ס'איז אויך דאָ גרויסע אונטערשיידן צווישן לענדער. אין פֿראַנקרײך לערנט מען צו 17 יאָר פֿילאָסאָפֿיע. אין אַמעריקע לערנט מען זיך גיכער³⁶ ווי אַזוי צו פֿירן אַן אויטאָ און צו ניצן אַ קאָמפּיוטער (כאָטש קאָמפּיוטערייִ קורסן ווערן איצטער פֿאַרשפּרייט אומעטום).

לויט דער טראַדיציאָנעלער ייִדישער דערציאָנונג⁴ גײט אַ קינד אין חדר⁵ וווּ עס לערנט זיך תורה⁶ בײַ אַ מלמד⁷. אַבער דאָס איז שוין אַ גאַנצער קאָפיטל פֿאַר זיך אַליין, וואָס מע וועט פּרוּוון דערקלערן אין אַ שפּעטערדיקן נומער. אין אַ וועלטלעכן⁸ שולסיסטעם הייבט אַ קינד אָן מיט קינדער-גאַרטן⁹, וווּ עס שפּילט זיך פֿריילעך, נישט וויסנדיק וואָס וועט קומען שפּעטער – כאָטש¹⁰ עס פֿאַרשטייט שוין אַז גײן אין שול איז אַ מוז און מע קען ניט שלאָפֿן אַזוי לאַנג ווי עס גלוסט זיך¹¹. און אויב מע פֿאַרפֿעלט¹² אַ טאָג דאַרף די מאַמע שרייבן אַ פֿאַרענטפֿער-בריוול¹³.

אײַנגעפֿירט¹⁹ דער פּרינציפֿ פֿון שטראַף און לוינ²⁰. אין אַ מלוכישער²¹ שול לערנט מען זיך געוויינטלעך²² אומזיסט²³. אין אַ פּריוואַטער שול מוז מען באַצאָלן שכר-לימוד²⁴. ס'איז דאָ לענדער, וווּ מע לערנט זיך אַכט שעה²⁵ אַ טאָג, און מע קומט אַהיים ערשט²⁶ אין אָונט. אַנדערש וווּ²⁷ איז דער שולטאָג אַ סך קירצער. די שולוואַך קען זײַן 4, 5 אָדער 6 טעג. אין די פֿרײע שעהען און סוף-וואַך²⁸ רוט מען זיך אויס²⁹ אָדער מע ניצט אויס די צײַט אויף צוגאַב³⁰-אַקטיוויטעטן, ווי מוזיק-אָדער ספּאָרט-לעקציעס.

אין אַ סך שולן איז דאָ אַ טראַדיציע אַז מע נעמט אַראָפּ יעדעס יאָר אַ פֿאַטאָ פֿונעם גאַנצן קלאָס.

אין מיטלשול הייבן זיך אָן אויף ערנסט³⁷ די עקזאַמענס, (בכתב³⁸ און בעל-פה³⁹, כלערליי⁴⁰ אויספּרוּוון, פֿאַרהערן און אויספֿרעגן⁴¹). אין לענדער וווּ מע דאַרף זיך שטעלן צו (באַלייגן,

נאָך דעם גײט מען אַרײַן אין גרונטשול (פֿאַלקשול), עלעמענטאַר-שול¹⁴ וווּ מע לערנט זיך אויס לייענען, שרייבן און רעכענען¹⁵, מיט אַ ביסל געשיכטע, געאָגראַפֿיע, וויסנשאַפֿט¹⁶, קונסט, מוזיק, גימנאַסטיק... מע האָט עקזאַמענס און היימאַרבעט, מע דאַרף מאַכן געניטונגען (איבונגען)¹⁷ און שרייבן קאָמפּאָזיציעס, און מע קריגט צײַכנס¹⁸. עס ווערט שוין

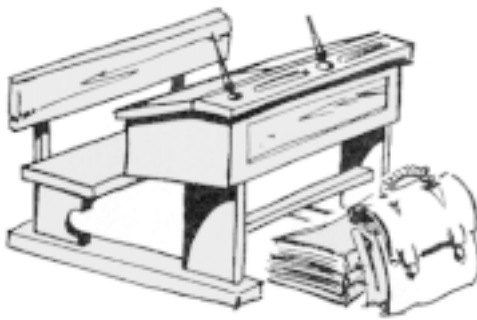
1. Cri du bedeau qui allait de maison en maison pour appeler les Juifs à la synagogue. Ici, jeu de mots, שול signifiant à la fois synagogue et école./Call of the beadle as he goes from house to house to call the Jews to the synagogue. Here, a pun on the two meanings of שול : school and synagogue. 2. remarqué/noticed 3. גרויסע 4. enseignement/education 5. kheyder école religieuse élémentaire/religious elementary school 6. TOYRE Torah 7. MELAMED maître d'école religieuse/teacher in religious school 8. laïc/secular 9. maternelle/kin- dergarten 10. bien que/although 11. autant qu'on en a envie/as much as you feel like 12. manque, est absent/miss, is absent 13. mot d'absence/absence note 14. école primaire/elementary school 15. calculer/counting 16. science 17. exercices/exercises 18. notes/marks, grades 19. instauré/established 20. sanction et récompense/punishment and reward 21. MELUKHISHER d'État/state, public 22. d'habitude/ usually 23. gratuitement/free of charge 24. SKHAR-LIMED frais de scolarité/tuition fees 25. sho heure (utilisé au sing. lorsque précédé par un nombre) /hour (used in sing. when preceded by a number) plur. שעהען SHOEN 26. seulement/only 27. ailleurs/elsewhere 28. SOF... fin de semaine/week-end 29. se reposer/rest 30. complémentaire/extra-curricular 31. lycée/high school 32. LIMUDIM matières/ subjects sing. לימוד LIMED 33. économie/economics 34. suivre/take 35. BREYEDIKE facultatifs/optional 36. plutôt/rather 37. sérieusement/ seriously 38. BIKSA'v écrit/written 39. B(E)ALPE' oral 40. KOLERLEY toutes sortes de/all sorts of 41. contrôles/tests, quizzes

אין פֿאַריז

סוף דעצעמבער איז פֿאַרגעקומען אין פֿאַריז אַ פֿעסטיוואַל פֿון יידיש־פֿילם און ״מוזיק, אַרגאַניזירט פֿון „פֿאַרום דעז אימאַזש״, אַ פֿילם־אַרכיוו וואָס געהערט דער שטאָט פֿאַריז. אין משך פֿון² צוויי וואָכן האָט מען געקענט זען איבער דרייסיק פֿילמען אויף יידיש און אויף יידישע טעמעס, פֿון זייער באַקאַנטע ווי פֿידלעך אויפֿן דאַך ביז אַזאַ גאַר „זעלטענעם פֿערל“ ווי לחיים³, געדרייט אין 1910, דער עלטסטער יידישער פֿילם וואָס עקזיסטירט, געוויזן דאָ צום ערשטן מאָל אין פֿראַנקרײַך. מע האָט אויך געקענט הערן דיסקוסיעס מיט קינאַ־עקספּערטן און רעזשיסאָרן, מעשֿהלעך⁴ פֿאַר קינדער, און קאַנצערטן פֿון צוויי פֿלי־זמר־קאַפעליעס⁵ און אַנדערע מוזיקאַנטן.

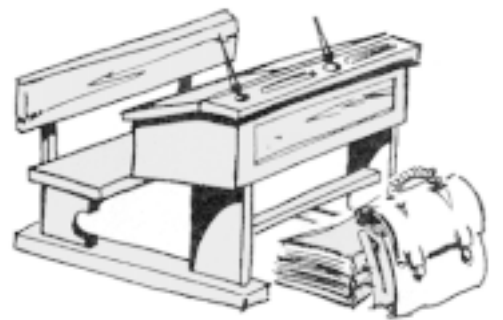
נאַרמאַלע מענטשן ווערן פֿטור⁵² פֿונעם לערנען צו 18, 19, 20 יאָר. ערנסטע סטודענטן (אַדער אמתע⁵³ מאַזאַכיסטן) בלייבן ביז (ווער ווייס (? 25, 30 יאָר, אַפֿילו⁵⁴ העכער. און טאַמער⁵⁵ מע האָט דעם מאַדנעם איינפֿאַל⁵⁶ צו ווערן אַ לערער בלייבט מען הינטער די הויכע מויערן⁵⁷ אויף אייביק⁵⁸. נו, ס'איז דאָ אַ יידיש שפּריכוואָרט⁵⁹ וואָס זאָגט: אייביק לעבן, אייביק לערנען.

42. passer/take 43. MELUKHE... examen national/national examination 44. baccalauréat/exam after secondary school 45. pression/pressure 46. KEDEY afin que/so that 47. ... HATSLOKHE réussir/pass 48. échouer/fail 49. moyenne/average 50. MAZL chance/luck 51. réussit/pass 52. ...POTER se débarrassent/get rid of 53. EMESE vrais/real 54. AFILE même/even 55. au cas où/if ever 56. drôle d'idée/strange idea 57. murs/walls 58. pour toujours/for ever 59. proverbe/proverb.

אַפּגעבן⁴² אַ מלוכה־עקזאַמען⁴³ (באַקאַלאָורעאַט, מאַטורע⁴⁴) איז דער דרוק⁴⁵ צו קריגן גוטע צייכנס גאַר שטאַרק. אין יאַפּאַן, צום ביישפּיל, האָבן אַ סך תלמידים פּריוואַטע לערערס אין דער היים כדי⁴⁶ זיי זאָלן קענען דורכגיין מיט הצלחה⁴⁷ און ניט דורכפֿאַלן⁴⁸. תלמידים שפּילן זיך שעהען לאַנג מיט זייערע רעכנ־מאַשינקעס כדי אויסצורעכענען נאָך אַ מאָל און ווידער אַ מאָל זייער צייכן־דורכשניט⁴⁹.

מיט אַ ביסל מזל⁵⁰ האַלט מען אויס⁵¹ דעם עקזאַמען אַדער מע קריגט דעם דיפּלאָם און מע הייבט אָן העכערע שטודיעס, אין אוניווערסיטעט אַדער אַנדערע הויכשולן (ווי קאַמערץ־ צי אינזשעניערי־שולן), וווּ מע קען באַקומען אַ מאַגיסטער־דיפּלאָם אַדער אַ דאָקטאָראַט.

אין יידיש ניצט מען דאָס זעלביקע וואָרט „שול“ פֿאַר אַרט וווּ קינדער לערנען זיך און פֿאַרן אַרט וווּ פֿרומע ייִדן דאווענען. מע קען פֿאַרשטיין דעם ריכטיקן באַטייט לויט דעם קאַנטעקסט. פֿאַר אַ קינדערשול קען מען אויך זאָגן „שולע“ אַדער „שקאַלע“, און די שול צום דאווענען קען מען אַרויסרעדן „שיל“.

1. prient/pray

צום געדענקען

נייטיקע זאַצן¹ פֿאַר אַלע תלמידים

- ☞ מײַן וועקער² האָט נישט געקלונגען.
- ☞ מײַן מעטראָ־ליניע האָט געשטרײַקט³.
- ☞ איך האָב עס פֿאַרגעסן אין דער היים.
- ☞ דער הונט האָט עס אויפֿגעגעסן.
- ☞ מײַן קאַמפּיוטער האָט געהאַט אַ „באַג“.

1. phrases utiles/useful sentences 2. réveil/alarm clock 3. était en grève/was on strike.

נייטיקע זאַצן פֿאַר אַלע לערער

- ☞ שאַ, גענוג געפֿלאַפֿלט¹!
- ☞ צוריק צו דער אַרבעט!
- ☞ צוואַנציק אומרעגולערע ווערבן אויף אויסנווייניק²!
- ☞ מאַרגן אין דער פֿרי – אַ געשריבענער אויספֿרעג³!
- ☞ קוק ניט אַרײַן צום שכן⁴ אין בלעטל⁵!

1. bavardé/babbled 2. par cœur/by heart 3. interrogation écrite/written test 4. shokhn voisin/neighbor 5. copie/paper.

1. Forum des Images 2. ... MESHEKH ... pendant/for 3. LEKHAIM A la vie !/To life! 4. MAYSELEKH contes (dim.)/stories (dim.) 5. KLEZMER... groupes klezmer/klezmer groups.

אַ קעסטלשפּיל

נעגאַטיוו און פֿאַרקערט

9	8	7	6	5	4	3	2	1
י								
								ט
							נ	
ל								

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט

אין די דעפֿיניציעס שפּילט מען זיך דאָ מיט די ווערטער „ניט“ און „פֿאַרקערט“. אָבער כדי ניט צו בלעבן אין גאַנצן נעגאַטיוו, גיט מען אַז 4 אותיות – אַ מתנה אויף ניטל !

האַריזאָנטאַל

- א. ניט־גלייביקע יידן, ייִדישע פֿרינדענקער
- ב. ניט קיין קלוגע מענטשן
- ג. אַ מין גאַנג בני אַ פֿערד, וואָס איז ניט קיין גאַלאָפּ און ניט טריט בני טריט / אַ מוזיקאַלישע נאַטע, אָבער פֿאַרקערט
- ד. ניט גלייכע, ניט אידענטישע
- ה. דימינוטיווער סופֿיקס / אַדווערב (פֿאַרקערט פֿון „דאָרט“)

8

- ו. „ניין“ אויף לשון־קודש / וויבלעכער סופֿיקס
- ז. מע טרינקט זיי הייס צי קאַלט, מיט וואָסער צי מיט אַלאָקאָהאַל
- ח. דאָס פֿאַרמעגן פֿון אַ פֿאַרשטאַרבענעם / שטעלע פֿון אַ פֿונקציאָנאַר
- ט. ניט פֿאַלשע / ניט קיין טאָכטער (העברעיִשער אָפּשטאַם)

ווערטיקאַל

1. אַן אויסקלייב פֿון טעקסטן
2. ניט צום טייל, נאָר דורכויס, אין גאַנצן (סלאַווישער אָפּשטאַם) / ניט פינקטלעך, אַפּראָקסימאַטיוו, אַן ...
3. ניט קיין קליינער מאַרק, נאָר אַ גרויסער, טומלדיקער / ער שלאָפֿט ניט, ער ... זיין אַרבעט

4. אַז מענטשן ווילן ניט מע זאָל בני זיי גנבֿענען דאָס געלט, האַלטן זיי עס אין די בענק אין אייזערנע ... / ניט קיין גוטער מענטש
5. נו, אָבער פֿאַרקערט / יעקבס ווייב וואָס ער האָט ניט איבעריקנס ליב געהאַט
6. מע באַפֿעסטיקט עס אויפֿן דאָך כדי דאָס רעגן־וואָסער זאָל ניט רינען אויפֿן קאָפּ / פּרעפּאַזיציע (פֿאַרקערט פֿון „מיט“)
7. גיפֿט / אַן אַנדער פֿאַרעם פֿון „ער) קען“
8. לופֿט וואָס מע ציט אַריין אין די לונגען, וואָס אַן איר וואָלט מען ניט געקענט לעבן
9. נו, ... אויב מע קען ניט אַנדערש, זאָל שוין זיין אַזוי / אַן עוף וואָס איז ניט קיין הון און ניט קיין גאַנדז

דער ייִדישער טעם־טעם

אַ פּערזאָנליכע בלעטל פֿאַר ייִדיש־לערנערס

דער ייִדישער טעם־טעם איז אַ פּובליקאַציע פֿון דער געזעלשאַפֿט פֿאַרן ייִדיש־לימוד און פֿון דער מעדעם־ביבליאָטעק

אין דעם נומער האָבן מיטגעאַרבעט אַניק, בערטראַן, גאַלדע, זשיל, יצחק, נאַטאַליאַ, עוולין און רובי.

AEDCY

DER YIDISHER TAMTAM
B.P. 3256
75122 Paris CEDEX 03
Tel : 01 42 71 30 07

מעדעם־ביבליאָטעק

BIBLIOTHÈQUE MEDEM
52, rue René-Boulanger
75010 Paris
Tel : 01 48 03 20 17
medem@yiddishweb.com

מע קען אויך לייענען דעם ייִדישן טעם־טעם אויפֿן אינטערנעץ : www.yiddishweb.com